

Lühiülevaade 2008. aasta ühiskonnaõpetuse riigieksamist

1. Riigieksami korraldus ja eesmärgid

2008. aasta ühiskonnaõpetuse riigieksam toimus 12. mail, lisaeksam 29. mail. Töö oli kirjalik ja selle kirjutamiseks oli aega neli tundi (240 minutit).

Eksami eesmärgid lähtusid riikliku õppekava üldosas sätestatud eesmärkidest ja eeskätt ainealaste õpitulemuste püstitustest.

Eksami kaudu kontrolliti nii üld- kui valdkonnapädevusi, eelkõige aga ühiskonnaõpetuse õpitulemuste saavutatust. Eksamiülesanded sisaldasid ka õppekava kohustuslikke läbivaid teemasid (keskkond ja säästev areng, tööalane karjäär ja selle kujundamine, infotehnoloogia ja meedia, turvalisus).

Töö koosnes arutlusest ja kümnest temaatilisest ülesandest, kus iga ülesanne sisaldas erineval hulgal osaülesandeid.

Eksaminand võis valida ühe kuuest arutlusteemast. Arutluse eest oli võimalik saada 20 punkti. Vastavalt hindamisjuhendile hinnati erinevaid osaoskusi.

Ülesannete eest oli võimalik saada 80 punkti.

Eksaminandid võisid töö kirjutamisel kasutada Eesti Vabariigi põhiseadust.

2. Eksamit iseloomustavaid arvandmeid

Ühiskonnaõpetuse riigieksami sooritajate arv on kasvanud aasta-aastalt. 2008. aastal kirjutas riigieksamitööd 5688 eksaminandi, neist lisaeksami tegi 22 eksaminandi.

Võrreldes 2007. aastaga paranes eksamitöö tulemus 5,52 punkti võrra. Eesti keeles kirjutanutel keskmine tulemus oli 65,59 (5057), vene keeles – 48,98 (629) ja inglise keeles - 78,50 (2) punkti.

Tabel 1

2008	Keskmine tulemus koolitüübi järgi		2007						
Koolitüüp	Keskmine, eksaminandide arv		Keskmine, eksaminandide arv						
Gümnaasium	65,72 (4799)		60,28 (4526)						
Kutseõppeasutus	51,36 (58)		39,25 (52)						
Täiskasvanute Gümnaasium	53,27 (798)		46,42 (698)						
Virtuaalkool	55,03 (33)		58,18 (11)						
Kokku	63,76 (5688)		58,24 (5287)						

Arutluse kirjutamine ja ülesannete lahendamine eeldab eksaminandi head orienteerumist ühiskonnaprobleemides, riikliku õppekava läbivate teemade pädevuste omandamist, ainetevahelist integratsiooni. Kõrgete tulemuste osakaal oli suhteliselt väike. Üle 90 punkti sai 59 eksaminandi. Kõrgeim tulemus oli 99 punkti. Samas oli vähe ka neid, kes ei saanud kokku 20 punkti (8). Kõige madalam punktide arv oli 15 (üks eksaminand).

Oluliselt madalamad tulemused on täiskasvanute gümnaasiumidel ning kutseõppeasutustel.

3. Ülesannetest

Arutluse eest saadi keskmiselt 9,98 punkti (2007. aastal - 9,76).

Teemad 2. (Energeetika – uus mõjur poliitikas) ja 3. (Eesti Euroopa Liidus – positiivsed või negatiivsed tulemused) olid piisavalt konkreetsed. Tuli teada fakte ja olukordi, meenutada sündmusi. Hea oli ka 4. teema (Rahvuslik identiteet globaliseeruv maailmas), kuid seda suutsid kirjutada vaid paremad õpilased.

Eksami ülesannete-osa küsimused olid jagatud kümneks teemaks (keskmine tulemus – 53,52). I leht hõlmas järgmist temaatikat: nüüdisühiskond, kodanik ja riik; rahvusvahelised organisatsioonid, valimised (keskmine tulemus – 16,09).

Kahjuks nüüdisühiskonnale iseloomulikke jooni ei tuntud piisavalt hästi.

Mitte kõik ei olnud kursis, mida kujutab endast Schengeni leping. Nii loeti artiklist välja, et Schengeni lepinguga ühinemine muutis reisimise teistesse riikidesse Eesti elanike jaoks raskemaks või isegi võimatuks.

Rahvusvaheliste organisatsioonide puhul oli vaja ära tunda kolme organisatsiooni või ühenduse lipp ja vabal valikul ühe organisatsiooni tegevust ka tutvustada. ÜRO lipp oli paljudele võõras.

Massiliselt märgiti rahvusvahelisi organisatsioone lühenditega, kuigi tööjuhend eeldas täisnimetuse kirjutamist. Ilmselt oli õpitud selgeks organisatsioonide lühendid, aga ei teatud, mis nende taga on. Mõned näited:

NATO - Põhja-Atlandi Kaubandusorganisatsioon; Põhja-Atlandi Transatlantiline Organisatsioon; Põhja-Austria Kaitseorganisatsioon.

ÜRO - Ühendatud Rahvaste Organisatsioon. ÜRO asemele kirjutati mitmel korral ka UNESCO kui Ühinenud riikide ekonoomiline, sotsiaalne ja kommunaalne organisatsioon.

Kõige kergemad olid valimisi puudutavad ülesanded, millele vastamiseks sai kasutada põhiseadust.

Eksaminandi jaoks oli üks raskemaid ülesandeid valimiste 1. ülesanne, kus tuli selgitada valimiste ühetaolisuse põhimõtet (vastus: kui ühetaolised, siis kogu aeg ühesugused). Oli ka neid, kes jätsid sellele küsimusele üldse vastamata.

II lehe temaatika: tänapäeva maailma mitmepalgelisus ja rahvusvaheline suhtlemine, inimõigused ja põhiseadus (keskmine tulemus – 18,17).

Pildilt tuli ära tunda Elisabeth II ja Eesti Vabariigi president Toomas Hendrik Ilves ning selgitada, miks sellised rahvusvahelised visiidid on olulised.

Pildil olevate isikute äratundmisega saadi hakkama, kuid oli ka neid, kes paigutasid Elisabeth II Rootsi riigi etteotsa, nimetasid teda Taani või Ameerika kuningannaks. President Ilvese asemel nimetati ka Siim Kallast, Juhan Partsi, Urmas Paeti ja Arnold Rüütli.

Meeldis, et läbi küsitud põhjenduste ja näidete sai eksaminand näidata oma informeeritust.

Riikide selekteerimine (kas tegu on vabariigi või monarhiaga) oli heaks mõttetööks ja sellega tuldi toime. Tüüpilisemaks eksimuseks oli Venemaa muutumine monarhiaks ja Hispaania – vabariigiks.

Ülesanne, kus artikli põhjal oli vaja välja tuua kolm olulist sotsiaalset probleemi, osutus eksaminandidele komistuskiviks. Ülesanne oli hea, kuid jällegi tuli ilmsiks fakt, et eksaminandid ei oska tekstist olulist informatsiooni välja lugeda.

Küsimuse puhul - Kas teie arvates on Eestis rakendunud võrdse töö eest võrdse tasustamise põhimõte? – ei mõistnud vastajad, mida tähendab võrdse töö eest võrdne tasu.

Kuigi eksaminandid oskasid põhiseadust kasutada paremini kui eelmisel aastal, oli üllatuseks oskamatus nimetada põhiseaduse alusel kõrgeima riigivõimu teostamise võimalusi.

Ei osatud nimetada ka, millised poliitilised õigused laienevad vanusest sõltuvalt (vastavalt 18- ja 21-aastaselt). Ilmselt ei teatud, millised on poliitilised õigused. Nii nimetati õigust osta ja omada alkoholi, suitsu, minna ööklubisse, kasiinosse, juhtida autot jne.

III lehe (ühiskonna valitsemine ja kodanikuühiskond; regionaalne areng; korrupsioon; riigieelarve ja maksud) ülesanded olid üldjoontes head ja valdavalt vastasid õpilased korralikult (keskmine tulemus – 19,26).

Oli selliseid ülesandeid, kus sai vastata põhiseaduse abil. Paraku mitte kõik õpilased seda võimalust ei kasutanud. Töö ülesehitus oli hea, vaheldusid erinevad ülesannetüübid ja kontrolliti erinevaid teadmistasandeid, silmaringi.

Õnnestunud olid regionaalse arengu, riigieelarve ja maksude kohta olnud ülesanded. Need vastasid täielikult õppekavale ja olid üheselt mõistetavad.

Õhukese ja paksu riigi mõiste oli ilmselt enamusele õpilastest võõras, sellest hoolimata koguti ka siin piisavalt punkte.

Kodanikuühiskonna mõistet selgitati sageli vaid piirdudes aktiivsete kodanike mainimisega. Samas osati enamasti tuua näiteid kodanikeühenduste kaasamisest riigi valitsemisse.

Näiteid: kodanikuühiskonda kuuluvad tavakodanikud, kes elatuvad põhiliselt erasektorist; ühiskonnatüüp, kus kodanikud ei aja taga raha ega tunnustust; kodanikuühiskond on rahva oma looming.

Maakondade tundmise ülesanne oli hea, tulemus aga üllatav. Eksaminandid ei tunne hästi Eesti maakondi ja maakonnakeskusi.

Kõige sagedamini eksiti Ida-Virumaa ja Järvamaa maakonnakeskuse märkimisega ning Järvamaa ja Põlva maakonna numbriga kaardil.

Näiteid: maakonnad ja keskused - Põlvamaa – Petseri, Võru; Läänemaa – Noarootsi, Pärnu; Ida-Virumaa – Narva, Kohtla-Järve, Rakvere.

Ilmnes ka, et ei teata korrupsiooni mõistet.

Näide: Korrupsiooni tunnused - seaduse eest põgenemine raha abil.

Eksamitöö koostajaile on see aga õpetlik näide, et tuleks vältida küsimusi, kus eksaminandid kalduvad vastamisel konkreetsete isikute tegudele hinnangu andmisele (NB! Küsimus ei eeldanud konkreetsete isikute mainimist). Antud juhul toodi näiteid korruptsiooniskandaalide kohta, millele kohus on andnud õigeksmõistva otsuse/pole otsust langetanud või esitati näiteks maakonnalehtedes esitatud kahtlusi kohalike ametnike tegevuse kohta.

Igal aastal on eksamiülesannete hulgas küsimusi maksude kohta. Maksud puudutavad igat inimest. Päris hästi teati otseseid ja kaudseid makse, eksiti riiklike ja kohalike maksude osas.

4. Ettepanekud õpetajale ja eksaminandile

Oleks soovitatav:

- pöörata rohkem tähelepanu teksti mõistmisele. Kui on palutud märkida ära kolm tunnust, tuleb nii ka teha. See kehtib nii põhikooli kui ka gümnaasiumi kohta;
- õpetada, kuidas kasutada juriidilisi dokumente. Antud juhul on meil tegemist põhiseaduse ja kodakondsuse seadusega. Kui arvestada, et ühiskonnaõpetuse riigieksam on toimunud juba seitse korda ja põhiseadus on jäänud selle koosseisus kõige püsivamaks komponendiks ning pedagoogide koosseisud on jäänud põhiliselt samaks, siis oleks oodanud küll, et eksaminandid oskavad põhiseadust ka kasutada;
- rahvusvaheliste organisatsioonide käsitlemisel mitte piirduda ainult lühenditega, vaid ka selgitada, mis organisatsiooni või ühendusega on tegu. Muidu arvatakse tõemeeli, et NATO on Põhja-Atlandi Kaubandusorganisatsioon;
- pöörata tähelepanu terminite õigele kasutamisele (nt hääleõigus);
- osutada enam tähelepanu ka Eesti haldusjaotusele, maksukorraldusele. Eksamitöö näitas tõsiseid lünki Eestit puudutavates teadmistes.